

VÀI NÉT VỀ ĐỜI SỐNG CỦA CỘNG ĐỒNG NGƯỜI VIỆT Ở TỈNH UDON THANI, THÁI LAN¹

PHAN THỊ HỒNG XUÂN

Tóm tắt: Bài viết phản ánh sự phát triển lớn mạnh của cộng đồng người Việt trong 70 năm qua và đi liền với nó là lòng tự hào về cội nguồn cùng ý thức bảo tồn giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc; qua đó có thể khẳng định cộng đồng người Việt ở Udon Thani là cầu nối kinh tế, chính trị, văn hóa quan trọng thúc đẩy mối quan hệ chiến lược hai nước Việt Nam - Thái Lan, nhất là sau năm 1988 khi Thủ tướng Chatichai lên nắm chính quyền tuyên bố chính sách xích lại gần nhau, biến chiến trường Đông Dương thành thị trường. Bài viết góp thêm tư liệu cho những nghiên cứu về cộng đồng người Việt Nam ở Đông Nam Á.

Từ khóa: Vai trò, vị trí, người Việt, Udon Thani, Thái Lan

1. Dẫn nhập

Tỉnh Udon Thani, thuộc vùng Đông Bắc Thái Lan, là tỉnh lớn thứ tư ở đất nước này. Nơi đây còn được biết đến như “thủ phủ” của cộng đồng người Việt Nam tại Thái Lan do số lượng đông đảo Việt kiều²

sinh sống trên đất Thái. Đa số người Việt ở Udon Thani từ Lào tẩu nạn sang Thái Lan trong cuộc tấn công của thực dân Pháp vào các tỉnh Hạ, Trung Lào (khoảng thời gian tháng 3/1946) và con cháu của họ (đến nay đã có hơn 4 thế hệ).

Sau 70 năm sinh sống trên đất Thái Lan, vượt qua bao gian khổ trong những ngày đầu tha hương, những cuộc đàn áp và chính sách chèn ép hà khắc của Chính phủ Thái Lan thời bấy giờ cũng như những rào cản ngôn ngữ và văn hoá, cộng đồng người Việt tại Udon Thani không những đã tồn tại và góp phần tranh đấu cho cuộc kháng chiến giành độc lập dân tộc tại quê nhà Việt Nam, mà còn vươn lên thành công ở nhiều lĩnh vực, trở thành cộng đồng có vị thế, uy tín và tiếng nói nhất định tại Thái Lan hiện nay.

¹ Nghiên cứu này được tài trợ bởi Đại học Quốc gia TP.Hồ Chí Minh (VNU-HCM) trong đề tài mã số C2015-18b08.

² Tên tự gọi của người Việt ở Thái Lan. Tựa bài viết chúng tôi dùng “người Việt” theo đúng tinh thần của Chỉ thị số 45-CT/TW của Bộ Chính trị khóa XI tiếp tục đẩy mạnh thực hiện Nghị quyết số 36-NQ/TW của Bộ Chính trị (khóa IX) về công tác đối với người Việt Nam ở nước ngoài trong tình hình mới. Trong nội dung bài viết, chúng tôi dùng cả hai thuật ngữ: theo cách gọi trong Nghị quyết và theo tên tự gọi của cộng đồng.

Qua nghiên cứu điền dã tại Udon Thani (đợt một: từ ngày 8/8/2015 đến ngày 15/8/2015; đợt hai: từ ngày 16 đến ngày 21/10/2015), bằng phương pháp quan sát, tham dự, phỏng vấn, phỏng vấn chiến lược trên cơ sở của lý thuyết phát triển cộng đồng, sự chọn lựa duy lý, chúng tôi nêu ra một số nhận định về vai trò, vị trí của cộng đồng người Việt ở Udon Thani nói riêng và Thái Lan nói chung, cũng là góp phần thực hiện Chỉ thị số 45-CT/TW của Bộ Chính trị về việc tiếp tục đẩy mạnh thực hiện Nghị quyết số 36-NQ/TW của Bộ Chính trị khóa IX về công tác đối với người Việt Nam ở nước ngoài trong tình hình mới.

2. Ban hội và sự kết nối cộng đồng của Việt kiều tại Udon Thani

Hiện nay, ở Udon Thani có 05 làng người Việt gồm Bản Chích, Sàng Luồng, Xi Dục, Hà Dục và Cum Pha Va Pi (04 làng Việt đầu tiên khá gần nhau, đều tập trung ở huyện Muang, thành phố Udon Thani; riêng làng Cum Pha Va Pi cách thành phố Udon hơn 30km). Trong 05 làng, làng Sàng Luồng và Xi Dục (Ngã Bốn) có đến hơn 95% là người Việt sinh sống, người Hoa hay người Thái chỉ chiếm một vài hộ. Đa phần họ kinh doanh buôn bán, các mối quan hệ hàng xóm láng giềng cũng gần gũi tương trợ lẫn nhau như làng truyền thống của người Việt ở Việt Nam³.

Người Việt ở Udon Thani khi gặp gỡ nhau thường giao tiếp bằng tiếng Việt⁴. Sự cố kết cộng đồng của người Việt ở Udon Thani khá bền vững. Có thể khẳng định chính lối sống tập trung thành làng, tương thân tương ái đã giúp họ bảo lưu được các giá trị văn hóa Việt Nam ở nước ngoài.

Nói về vai trò cố kết cộng đồng của người Việt ở Udon Thani, trước hết phải kể đến các Ban và Hội của Việt kiều. Hiện nay, Việt kiều tỉnh Udon Thani đã thành lập được 04 ban hội, gồm: Hội người Việt Nam tỉnh Udon Thani, Hội Doanh nhân Thái - Việt Nam tỉnh Udon Thani, Hội Người cao tuổi tỉnh Udon Thani, Ban quản lý Khu di tích Chủ tịch Hồ Chí Minh⁵. Các Ban, Hội của Việt kiều không chỉ gắn kết cộng đồng người Việt trong tỉnh Udon Thani, mà còn là một bộ phận của Việt kiều toàn Thái Lan, có vai trò kết nối cộng đồng người Việt ở Udon Thani với cộng đồng người Việt trên toàn Thái Lan, đồng thời cũng kết nối cộng đồng người Việt tại Udon với cộng đồng người Việt tại Việt Nam. Đặc biệt, trong những năm qua, Hội người Việt Nam và Hội Doanh nhân Thái - Việt Nam tỉnh Udon Thani đã có nhiều hoạt động rất hiệu quả và nổi bật, đóng góp không nhỏ cho sự phát triển của Việt kiều nói riêng và đất nước Thái Lan nói chung. Họ cũng đã tạo dựng được uy tín, vị trí nhất định không chỉ trong cộng đồng người Việt mà còn trên toàn đất nước Thái Lan. Trong bài phát biểu chào mừng Đại hội

³ Tài liệu phỏng vấn và Nhật ký điền dã của HVCH Hoàng Thị Kiều Ngân (tháng 08/2015), thành viên của đề tài cấp Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh.

⁴ Chủ yếu là thế hệ thứ nhất, thứ hai.

⁵ Tài liệu do Ông Vũ Duy Chính, Chủ tịch Hội người Việt Nam tỉnh Udon Thani cung cấp.

lần thứ hai Hiệp hội Doanh nhân Thái - Việt Nam vào ngày 18/10/2015 tại tỉnh Udon Thani⁶, đại sứ Nguyễn Tất Thành đã nói: "... Tôi đánh giá cao việc Hiệp hội luôn nỗ lực, quan tâm đến tất cả hội viên đều đoàn kết một lòng, tương thân tương ái, góp phần vào phát triển của Thái Lan, đồng thời giúp mở rộng quan hệ hợp tác với Việt Nam và các nước...", "Tôi tin rằng với bản Điều lệ mới vừa được thông qua đúng vào lúc hai nước đang xây dựng quan hệ Đối tác Chiến lược, Cộng đồng ASEAN sắp hình thành và Hội người Việt Nam toàn Thái Lan đang trên đà lớn mạnh, Hiệp hội có cả thiên thời, địa lợi, nhân hòa để phát triển mạnh mẽ hơn, giúp Việt kiều ta ngày càng đoàn kết, thịnh vượng, hướng về quê hương đất nước, để Kiều bào và đất nước Việt Nam ta vẻ vang sánh vai cùng các cường quốc năm châu như mong mỏi của Bác Hồ kính yêu..."

Cộng đồng người Việt ở Udon Thani cũng thành lập các Ban văn nghệ, Ban tang lễ... để phục vụ cộng đồng khi cần, mọi người đều tham gia tự nguyện. Kiều bào ở đây yêu thích các hoạt động văn nghệ, thích hát các bài hát Việt Nam như Việt Nam quê hương tôi, Quê hương, Hồ Chí Minh đẹp nhất tên Người,... Họ giữ mối liên hệ và tìm

về quê hương Việt Nam bằng cách xem các chương trình thời sự, phóng sự trong nước, chủ yếu là các kênh VTV⁷.

Cộng đồng người Việt tại Udon Thani không chỉ có mối liên hệ chặt chẽ giữa các cá nhân, các làng với nhau, giữa cộng đồng người Việt trong tỉnh với các tỉnh khác, mà còn có mối quan hệ tốt đẹp với các tộc người khác cùng sinh sống trong địa phương (người Thái và người Hoa...). Bên cạnh đó, những gia đình còn người thân ở Việt Nam cũng thường xuyên giữ mối liên lạc thăm hỏi nhau⁸. Đối với những đoàn khách từ Việt Nam sang, họ đều tiếp đón chu đáo và nồng nhiệt bằng tấm lòng của "người tha phương gặp lại người cố hương"⁹. Qua đây, có thể thấy, cộng đồng người Việt tại Udon Thani luôn có ý thức cao trong việc cố kết cộng đồng.

3. Giữ gìn bản sắc văn hoá Việt trong cộng đồng người Việt ở Udon Thani

Trước đây, do chính sách của Thái Lan, Việt kiều ở nước này không được tự do

⁶ Đại hội có sự tham dự của trên 1.100 doanh nhân Việt kiều Thái ở 12 tỉnh thành Thái Lan. Khách mời từ Việt Nam có ông Vũ Khoan - Nguyên Phó Thủ tướng nước CHXHCN Việt Nam, ông Đặng Trần Phong - Vụ trưởng Vụ Quan hệ Kinh tế - Khoa học - Công nghệ, Ủy ban Nhà nước về người Việt Nam ở nước ngoài, ông Lê Quốc Thịnh - Phó Chủ nhiệm Ủy ban Nhà nước về người Việt Nam ở nước ngoài. Đại sứ quán Việt Nam tại Vương quốc Thái Lan có Đại sứ Nguyễn Tất Thành, ông Nguyễn Thành Hải - Trưởng đại diện thương vụ Việt Nam tại Thái Lan,...

⁷ Ông Phan Văn Ngọc - Ủy viên Ban chấp hành Hội doanh nhân Thái - Việt Nam tỉnh Udon Thani cho biết hầu như nhà nào cũng có chảo anten bắt được trực tiếp các chương trình của Đài Truyền hình Việt Nam (tư liệu điền dã Udon Thani ngày 20/10/2015 của Phan Thị Hồng Xuân).

⁸ Ông Nguyễn Viết Trọng - Ủy viên Ban chấp hành Hiệp hội doanh nhân Thái - Việt Nam cho biết có họ hàng với Bộ trưởng Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Cao Đức Phát. Đầu năm 2015, ông về Hà Nội ở chơi một tháng, nhờ đó tiếng Việt tốt hơn rất nhiều (Nhật ký điền dã Udon Thani ngày 19/10/2015 của Phan Thị Hồng Xuân).

⁹ Cách nói của kiều bào. Ngoài việc giúp đỡ, đưa đón đoàn đi vào các làng phỏng vấn bà con Việt kiều, Hội doanh nhân Thái - Việt Nam còn hỗ trợ kinh phí ăn ở, cho thêm tiền tiêu vặt cho các em sinh viên Việt Nam nghiên cứu điền dã.

duy trì bản sắc văn hóa của mình. Tuy nhiên, tiếng Việt và văn hóa Việt vẫn được bà con bên bí, thăm lặng giữ gìn qua các thế hệ (nhất là thế hệ thứ nhất, thứ hai). Từ khi Thủ tướng Thái Lan Chatichai Choonhavan chuyển đổi đường lối đối ngoại với Việt Nam trên tinh thần “biển Đông Dương từ chiến trường thành thị trường” (năm 1988), cộng đồng người Việt tại Thái Lan mới được công khai biểu hiện và bảo tồn truyền thống văn hóa Việt Nam của mình. Do có số dân đông nhất trong các cộng đồng Việt sinh sống trên toàn Thái Lan nên cộng đồng người Việt Udon Thani đã thể hiện khá rõ nét bản sắc văn hóa Việt.

Về ngôn ngữ, người Việt thế hệ thứ nhất và thứ hai tại Udon Thani vẫn có thể sử dụng lưu loát tiếng Việt (đọc, nói và viết). Họ sử dụng thành thạo cả hai ngôn ngữ Việt, Thái. Trong đời sống hàng ngày, đa số người Việt sử dụng tiếng Thái để giao tiếp với người sở tại và sử dụng tiếng Việt để giao tiếp với người Việt. Những người Thái gốc Việt thành đạt hoặc có kinh tế ổn định thường tự tin giao tiếp bằng tiếng Việt ở những nơi công cộng hơn là những người có mức sống trung bình. Điều này có thể được lý giải do nguyên nhân từ nỗi lo lắng đã ăn sâu vào tiềm thức của họ trong giai đoạn bị kiểm soát khắc nghiệt của Chính phủ Thái Lan trước đây, khiến bà con Việt kiều thời bấy giờ hầu như không dám công khai nguồn gốc Việt Nam của mình. Đây cũng là một trong những nguyên nhân khiến thế hệ Việt kiều thứ ba, thứ tư không biết hoặc chỉ biết rất ít tiếng Việt. Tuy nhiên, trong giai đoạn hiện nay, khi mối quan hệ giữa các nước Đông Nam Á là quan hệ trong “một mái nhà chung ASEAN”, quan hệ giữa Việt

Nam và Thái Lan được nâng lên thành quan hệ đối tác chiến lược, cộng đồng người Việt tại Thái Lan nói chung, cộng đồng người Việt tại Udon Thani nói riêng đã và đang ngày càng chú trọng đến việc giữ gìn bản sắc văn hóa Việt, mà một trong những ưu tiên hàng đầu là giữ gìn tiếng Việt.

Tỉnh Udon Thani đã duy trì được các lớp học tiếng Việt cho con em Việt kiều, tiêu biểu là lớp học của cô giáo Nguyễn Thị Xuân Oanh hoạt động khá hiệu quả nhiều năm nay, do bản thân cô là một giáo viên dạy chương trình học của Thái Lan. Học trò đến nhà cô để học thêm những môn học ở trường, sau đó ở lại thêm giờ để học tiếng Việt. Việc này giúp lớp học tiếng Việt được thực hiện dễ dàng, đều đặn và ổn định hơn so với việc mở lớp rồi vận động học sinh người Việt đi học¹⁰.

Về nếp sống gia đình, các gia đình người Việt tại Udon Thani hiện nay tuy đã hòa nhập vào nếp sống của người Thái, nhưng vẫn giữ gìn được những nét văn hoá riêng của người Việt. Cụ thể, con cháu vẫn duy trì truyền thống tốt đẹp kính trên nhường dưới, hiếu kính với cha mẹ, ông bà, tổ tiên. Hơn 90% các gia đình người Việt mà chúng tôi ghé thăm đều có bàn thờ gia tiên và cúng giỗ người đã khuất. Một điều đặc biệt là hầu như gia đình người Việt nào cũng treo ảnh Chủ tịch Hồ Chí Minh (một số gia đình đặt ảnh trên bàn thờ gia tiên hoặc có bàn thờ riêng)¹¹.

¹⁰ Tài liệu phỏng vấn của Hoàng Nguyễn Kiều Ngân ngày 12/8/2015 tại làng Bản Chích

¹¹ Nhật ký điền dã tại tỉnh Udon Thani của Hoàng Nguyễn Kiều Ngân tháng 08/2015.

Trong ăn uống hàng ngày, người Việt thường kết hợp cả món ăn Việt Nam và Thái Lan, sử dụng đĩa để ăn cơm. Món ăn Việt mà Việt kiều thường dùng là cà pháo, rau muống, thịt kho, bánh cuốn, phở, nem chua, chả lụa v.v. Tuy hương vị không còn hoàn toàn giống ở Việt Nam, nhưng đối với người Việt nơi đây, đó là những món ăn truyền thống mà họ bảo tồn được và luôn tự hào giới thiệu nơi quê hương mới. Theo ghi nhận của chúng tôi, những nhà hàng, quán ăn Việt Nam tại Udon Thani rất được cả người Việt lẫn người Thái ưa thích.

Về các nghi lễ, lễ hội truyền thống, người Việt tại Udon Thani vừa bảo lưu được những nét văn hóa cơ bản của người Việt, vừa tiếp thu có chọn lọc văn hoá Thái để thích nghi và hội nhập. Trong đó:

Về nghi lễ cưới hỏi, nếu là hôn nhân đồng tộc, các cặp kết hôn thường làm nghi lễ theo truyền thống Việt Nam; nếu là hôn nhân giữa người Việt với người Thái hoặc với người Hoa, họ sẽ tổ chức theo nghi lễ truyền thống của cả hai tộc người. Cụ thể, ở đám cưới của con trai Út ông NQT (Chủ tịch Hiệp Hội Doanh nhân Thái - Việt Nam 2013 - 2015) lấy vợ người Thái: nghi lễ đám cưới được tổ chức theo phong tục truyền thống của người miền Trung, trong đó có nghi lễ thấp hương bàn thờ gia tiên, cô dâu Thái mặc áo dài Việt; đồng thời, để bên nhà gái vui vẻ, ở đám cưới này có thêm nghi thức vào chùa để các sư làm lễ chúc phúc cho cô dâu và chú rể theo phong tục truyền thống của người Thái. Đôi khi lễ cưới được “Tây hóa”, cô dâu chú rể đều mặc soa-rê và áo vét, đãi tiệc ở nhà hàng (giống Việt Nam).

Nghi lễ tang ma cũng được kết hợp giữa văn hóa Việt và văn hóa Thái: liệm theo

kiểu của người Việt, nhưng tụng kinh theo kiểu Thái. Người chết có thể được thổ táng hoặc hỏa táng tùy theo di nguyện của người đó hoặc ý muốn của người thân¹².

Các ngày lễ cộng đồng được người Việt tại Udon Thani tổ chức long trọng hàng năm là ngày Tết Nguyên đán, Quốc khánh 2/9 và sinh nhật Chủ tịch Hồ Chí Minh (19/5). Các ngày 2/9 và 19/5, cộng đồng người Việt tổ chức kỷ niệm ở những nơi sinh hoạt chung là Trụ sở Hội người Việt Nam tỉnh Udon và Khu di tích Bác Hồ; còn ngày Tết Nguyên đán, tổ chức nghi Tết, đón giao thừa, cúng tổ tiên, trưng mai đào, câu đối, bày mâm ngũ quả, chúc Tết lẫn nhau và lì xì trẻ nhỏ. Ngoài ra, ngày Quốc tế phụ nữ 8/3 cũng được kiều bào ở Udon Thani, đặc biệt là phụ nữ hưởng ứng khá nhiệt liệt như tổ chức liên hoan, văn nghệ, tọa đàm. Trong ngày này, phụ nữ mặc áo dài và tham gia hát, múa rất vui. Hoạt động này cũng góp phần thắt chặt mối quan hệ tình cảm của Việt kiều và hình thành một sân chơi lành mạnh của chính họ.

Mặc dù xa gốc tộc nhưng phụ nữ Việt ở Udon Thani vẫn rất thích mặc áo dài và rất tự hào coi đây là một biểu tượng của truyền thống dân tộc. 100% phụ nữ được phỏng vấn đều trả lời rằng, họ thích mặc áo dài để tham dự những ngày lễ tết truyền thống hay những dịp họp mặt sinh hoạt cộng đồng. Do đó, tại “Hội chợ hàng Việt Nam tại vùng Đông Bắc Thái Lan đã bán được 500 - 600 chiếc áo dài chỉ trong một thời gian mấy tiếng đồng hồ”

¹² Tài liệu phỏng vấn và Nhật ký điền dã tại Udon Thani của Hoàng Nguyễn Kiều Ngân tháng 08/2015.

(Phát biểu của ông Nguyễn Thành Hải - Trưởng đại diện Thương vụ Việt Nam tại Thái Lan trong Tòa đàm Doanh nhân Thái - Việt tổ chức ở Khách sạn Charoen - Udon Thani vào ngày 18/10/2015).

Không chỉ mặc áo dài trong những sự kiện văn hóa cộng đồng của người Việt, phụ nữ Việt tại Udon Thani còn mặc áo dài để tham gia các sự kiện văn hóa của người Thái¹³. Mỗi khi mặc chiếc áo dài, họ có thể tự hào nói rằng mình là người Việt, một cộng đồng đã từng chịu rất nhiều khó khăn và thiệt thòi nhưng đã không ngừng vươn lên và trở thành một cộng đồng thành đạt, có tiếng nói và những đóng góp tích cực cho xã hội Thái Lan hiện nay.

Ngoài những ngày lễ tết kể trên, cộng đồng người Việt tại Thái Lan còn duy trì các hình thái tín ngưỡng mang đậm bản sắc Việt, qua việc xây dựng đền thờ Đức Thánh Trần, chùa Việt, đi lễ đền, lễ chùa,...

Ở Udon Thani, bà con Việt kiều đã mang theo hành trang văn hóa là Đền thờ Đức Thánh Trần, vậy liệu có hay không một ngôi chùa Việt ở Udon Thani khi Thái Lan được mệnh danh là đất nước của Phật giáo với trên 90% dân số theo Phật giáo Theravada? Trong đợt điền dã tháng 10/2015 ở Udon Thani, chúng tôi được tháp tùng đoàn của Nguyên Phó Thủ tướng Vũ Khoan và Đại sứ quán Việt Nam tại Thái Lan đến thăm một ngôi Chùa của người Việt xây dựng (gần khách sạn Charoen - nơi tổ chức Đại hội lần thứ hai Hiệp hội doanh nhân Thái - Việt Nam). Sư chủ trì hiện nay

¹³ Tài liệu phỏng vấn và Nhật ký điền dã tháng 08/2015 của Hoàng Nguyễn Kiều Ngân.

là người Thái đã phát biểu: “Hôm nay, sư rất là vui mừng và cảm ơn tất cả mọi người đã không quên Chùa Việt Nam và cũng mong rằng từ giờ trở đi nó sẽ đón tiếp nhiều người Việt Nam đến ngôi chùa này. Khi xưa vắng bóng người Việt bởi chính trị, đã không có người Việt đến đây và do đó ngôi chùa này trở thành ngôi chùa của người khác¹⁴, từ giờ trở đi¹⁵ giữa ngôi chùa này và người Việt Nam sẽ gắn bó hơn và mong rằng sẽ phát triển hơn nữa...”¹⁶.

Sự hiện diện của Đền thờ Đức Thánh Trần và chùa Việt ở Udon Thani, theo chúng tôi, còn có ý nghĩa vượt lên trên cả biểu tượng văn hóa Việt, thể hiện mối giao lưu văn hóa và quan hệ tốt đẹp của bà con Việt kiều với người Thái và các tộc người khác ở Thái Lan.

4. Khẳng định địa vị mới của cộng đồng qua hoạt động kinh tế

Trong cuộc phỏng vấn ông Nguyễn Quang Trung, Chủ tịch Hiệp hội Doanh nhân Thái - Việt Nam nhiệm kỳ 2013 - 2015 tại trụ sở của Hiệp hội đặt tại tỉnh Udon Thani vào ngày 10/8/2015, khi được hỏi Hiệp hội Doanh nhân Thái - Việt Nam và Hội Doanh nhân Thái - Việt Nam tỉnh Udon Thani có giúp đỡ và tạo được nhiều công ăn việc làm cho bà con kiều bào hay không, ông Quang Trung đã trả lời vui rằng: “Hiệp hội và Hội không tạo được công ăn việc làm cho bà con kiều bào nào cả, vì bà con kiều bào ở Đông

¹⁴ Người địa phương gọi là chùa Hoa (chùa Tàu).

¹⁵ Dự kiến trong năm 2016, ngôi chùa sẽ được làm lễ trao trả lại cho người Việt.

¹⁶ Tư liệu điền dã tại Udon Thani ngày 19/10/2015 của Phan Thị Hồng Xuân.

Bắc Thái Lan nói chung và ở Udon Thani nói riêng đều đã vươn lên làm chủ và rất khá giả”¹⁷.

Người Việt ở Udon Thani luôn tự hào “Việt kiều không đi làm thuê”, nghĩa là họ tự làm chủ kinh tế của chính mình, không phụ thuộc vào người khác. Theo tìm hiểu của chúng tôi, hiện nay 95% người Việt ở Udon Thani (chủ yếu là thế hệ thứ nhất và thứ hai) đều có cơ sở kinh tế vững chắc, đa phần là tự mở cơ sở làm ăn, buôn bán; một số ít trong đó rất thành công trong kinh doanh và có chỗ đứng, tiếng nói quan trọng trong cộng đồng người Việt cũng như chính quyền địa phương, tạo ra nhiều công ăn việc làm cho người dân (người Thái) và cả người Việt từ Việt Nam sang những năm gần đây, đóng góp một phần vào nền kinh tế Thái Lan. Riêng thế hệ thứ ba hiện nay hầu hết đều học đại học, nhiều người học lên đến học vị thạc sĩ, tiến sĩ, hoặc đi du học nước ngoài rồi trở về làm việc tại Thủ đô Bangkok. Họ là bác sĩ, luật sư, giáo viên, v.v, làm việc trong những ngành nghề được cho là danh giá tại Thái Lan; một số ít làm việc cho chính quyền Thái Lan, trở thành tầng lớp trí thức ưu tú, có uy tín và tiếng nói trong xã hội.

Hoạt động kinh tế của cộng đồng người Việt ở Udon Thani chủ yếu là kinh doanh, buôn bán. Tại tỉnh này có một số chợ mà tiểu thương người Việt chiếm đa số, tiêu biểu là chợ Hà Dục (chợ Ngã Năm). Tiểu thương người Việt thành công khi kinh doanh trong các lĩnh vực nhà hàng, khách sạn, chế biến và buôn bán thực phẩm (nem,

giò, chả¹⁸ v.v.), quần áo, hiệu cầm đồ, tiệm vàng, vật liệu xây dựng,... Họ không chỉ kinh doanh trong vùng mà còn buôn bán sang các tỉnh khác, thậm chí xuất khẩu ra nước ngoài.

5. Địa vị chính trị và tình cảm của cộng đồng người Việt ở Udon Thani đối với quê hương Việt Nam

Mối quan hệ Việt Nam - Thái Lan trải qua nhiều thăng trầm trong lịch sử. Tuy nhiên, kể từ năm 1988, khi Thủ tướng Chatichai lên nắm chính quyền tuyên bố chính sách xích lại gần nhau, biến chiến trường Đông Dương thành thị trường và đặc biệt từ năm 2013 đến nay, mối quan hệ giữa hai nước đã được nâng lên mối quan hệ đối tác toàn diện; góp phần làm tan băng của mối quan hệ giữa hai quốc gia trong hơn 30 năm qua. Có được kết quả đó, không thể không nhắc đến vai trò của Việt kiều. Để làm được điều này, trước tiên cộng đồng người Việt tại Thái Lan phải xây dựng được cho mình một vị thế nhất định.

“...Bây giờ tất cả các quý vị là công dân của Thái Lan và mang quốc tịch của Thái Lan và đây có lẽ là mối quan hệ đặc biệt làm cho mối quan hệ thân thiết giữa Việt Nam và Thái Lan ngày càng tốt đẹp hơn. Và hiện tại tất cả người Thái gốc Việt tại Thái Lan đã có quốc tịch Thái Lan; chính vì thế, làm cho quan hệ trao đổi giữa Việt Nam và Thái Lan phát triển và sẽ không có một sự cản trở nào trong mối quan hệ giữa chúng ta” (Ông Prachuab Chaiyasan, Chủ tịch Hội Hữu nghị Thái Lan - Việt Nam phát

¹⁷ Tài liệu phỏng vấn của Hoàng Nguyễn Kiều Ngân ngày 10/8/2015 tại Trụ sở Hiệp hội Doanh nhân Thái - Việt Nam.

¹⁸ Ông Hồ Văn Lâm được bầu làm Chủ tịch Hiệp hội Doanh nhân Thái - Việt Nam nhiệm kỳ 2015 - 2017 thành công trong lĩnh vực kinh doanh giò chả.

biểu tại Diễn đàn doanh nhân Thái - Việt Nam ngày 18/10/2015 tại Udon Thani).

Cộng đồng người Việt ở Udon Thani đã hòa nhập rất tốt với địa phương nơi họ sinh sống, tuân thủ pháp luật và hòa nhập văn hóa với người Thái Lan, đóng góp vào kinh tế địa phương, có mối quan hệ tốt đẹp với chính quyền và người dân sở tại.

Trong các giá trị cốt lõi của người Thái¹⁹, thang bậc thứ hai sau Phật giáo là giá trị của sự thịnh vượng. Theo đó, những người có tiềm lực về kinh tế, giàu có sẽ có tiếng nói trong cộng đồng, được trọng thị và tôn vinh trong xã hội. Cộng đồng người Việt ở Udon Thani cũng không là trường hợp ngoại lệ. Theo đó, những doanh nhân thành đạt ở đây đều có tiếng nói và tầm ảnh hưởng nhất định đối với chính quyền địa phương nói riêng, Chính phủ Thái Lan nói chung.

“Ngày hôm nay Việt kiều Thái Lan đã giàu mạnh và đã phát triển, không nghèo được nữa. Dứt khoát là Việt kiều của đất nước Việt Nam là phải giàu mạnh, muốn có hạnh phúc, muốn có tương lai thì phải có cơ sở kinh tế là cơ bản, trong đó kinh tế của tỉnh Udon Thani rất là phát triển. Điều đó có một tầm quan trọng đối với cuộc sống của kiều bào, đó là cái vinh dự của đồng bào ta chung sống với người Thái Lan...” (Ông Cao Văn San - Chủ tịch Hội Hữu nghị Việt - Thái Lan).

Khi đã ổn định cuộc sống tại quê hương mới, bước đầu tạo dựng được lòng tin và uy tín đối với chính quyền địa phương, bà con Việt kiều đã nghĩ ngay đến việc nhờ

người Thái đứng tên mua đất và từng bước vận động chính quyền ủng hộ dự án xây dựng Khu tưởng niệm Di tích Hồ Chí Minh tại Udon Thani.

“Nếu không có sự vận động của chính quyền địa phương, không được họ ủng hộ thì dù có nhiều tiền của do bà con Việt kiều đóng góp thì Udon Thani vẫn không thể xây dựng được Khu tưởng niệm Di tích Hồ Chí Minh trên 2.000m² tại đây” (Ông Nguyễn Viết Trọng, Ủy viên Ban Chấp hành Hiệp hội chia sẻ khi đưa chúng tôi đến khu Tưởng niệm ngày 19/10/2015 cho biết).

Ông Lã Đình Đức - Ủy viên Ban Chấp hành Hiệp hội cũng chia sẻ: “Ngày hôm nay Việt kiều Udon Thani rất thân với chính quyền địa phương... Nói về giáo dục, nếu bên Việt Nam có sinh viên ngoan muốn học ở Thái sẽ xin được học bổng và sẵn sàng tài trợ ăn ở cho sinh viên học đại học, thạc sĩ ở Udon Thani”²⁰.

Khi được hỏi, hầu hết bà con Việt kiều đều đánh giá chính sách hiện nay của Chính phủ Thái Lan đối với cộng đồng người Việt là rất tốt, người Việt được đối xử bình đẳng và hưởng quyền lợi như bất kỳ công dân người Thái nào, uy tín và vị thế của cộng đồng người Việt ngày càng được khẳng định trong chính quyền quốc gia sở tại. Rõ ràng, địa vị và uy tín của cộng đồng người Việt ở Thái Lan sẽ giúp tăng cường hơn nữa mối quan hệ đối tác toàn diện Việt Nam - Thái Lan, trong đó có quan hệ kinh tế.

Kết luận

Sau hơn 70 năm sinh sống trên đất Thái Lan, vượt qua bao khó khăn gian khổ,

¹⁹http://www.thaicov.org/resources/documents/thai_value_s.html, <https://sites.google.com/site/petandsugus/cultural-values-of-thailand>

²⁰ Nhật ký điền dã của Phan Thị Hồng Xuân ngày 17/10/2015 tại Udon Thani.

cộng đồng người Việt tại Udon Thani đã vươn lên thành một cộng đồng lớn mạnh, có vai trò và vị trí quan trọng đối với địa phương sở tại, đối với đất nước Thái Lan và với quan hệ Việt Nam - Thái Lan. Về vai trò kết nối cộng đồng, người Việt tại Udon Thani đã xây dựng được nhiều Ban, Hội vững mạnh, có uy tín trong cộng đồng, thực hiện nhiều hoạt động thiết thực, giúp gắn kết cộng đồng người Việt lại với nhau, kết nối cộng đồng người Việt tại Udon Thani với người Việt ở các tỉnh thành khác của Thái Lan. Họ cũng tạo dựng được mối liên hệ tốt đẹp với chính quyền và người dân địa phương.

Về vai trò giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc, các thế hệ thứ nhất, thứ hai trong cộng đồng người Việt tại Udon Thani vẫn bảo tồn được nhiều nét văn hóa đặc sắc của Việt Nam thể hiện qua tiếng nói, nếp sống sinh hoạt hàng ngày, trang phục truyền thống dân tộc, các nghi lễ cưới hỏi, ma chay, thờ cúng tổ tiên, treo ảnh Bác Hồ, các hoạt động mừng năm mới, mừng Quốc khánh 2/9, kỷ niệm sinh nhật Chủ tịch Hồ Chí Minh 19/5. Mặc dù chịu sự tác động của quá trình giao lưu tiếp biến văn hóa và sự chọn lựa duy lý, các thế hệ Việt kiều thứ ba, thứ tư hầu như đã không còn sử dụng được tiếng Việt, cũng như hiểu sâu sắc về văn hóa Việt như các thế hệ thứ nhất, thứ hai nhưng họ vẫn đang cố gắng bảo tồn văn hóa Việt qua các bữa cơm hàng ngày và tham dự các lễ hội cộng đồng, tham gia các lớp học tiếng Việt, mặc áo dài trong những ngày lễ tết của cả hai quốc gia.

Về vai trò kinh tế - chính trị, Việt kiều ở Udon Thani - nơi được mệnh danh là “thủ phủ” của Việt kiều tại Thái Lan quả thật đã xây dựng được một địa vị kinh tế chính trị đáng nể, nhất là tạo được nhiều công ăn việc làm cho người dân, đóng góp không nhỏ cho sự phát triển của tỉnh Udon Thani cũng như

toàn đất nước Thái Lan. Cùng với Việt kiều ở các tỉnh khác, họ đã tiếp tục xây dựng và phát huy vai trò của Hiệp hội Doanh nhân Thái - Việt Nam, kết nối doanh nhân Việt trên toàn đất nước Thái Lan; có mối quan hệ tốt đẹp với chính quyền địa phương và đại diện chính phủ Việt Nam tại Thái Lan, tham gia nhiều hoạt động giao lưu văn hóa, kinh tế chính trị của cả hai nước, góp phần thúc đẩy mối quan hệ hợp tác giữa hai nước phát triển toàn diện.

Tài liệu tham khảo

1. *Chỉ thị số 45-CT/TW của Bộ Chính trị khóa XI tiếp tục đẩy mạnh thực hiện Nghị quyết số 36-NQ/TW của Bộ Chính trị (khóa IX) về công tác đối với người Việt Nam ở nước ngoài trong tình hình mới*, trên trang <http://dangcongsan.vn/tu-lieu-van-kien/van-kien-dang/van-kien-bo-chinh-tri-ban-bi-thu/chi-thi/doc-2925201511385346.html>
2. Hiệp hội Doanh nhân Thái - Việt Nam (2015), *Kỷ yếu Hiệp hội Doanh nhân Thái - Việt Nam*, Thái Lan.
3. Nguyễn Quốc Lộc (2004), *Tìm hiểu cộng đồng người Việt Nam ở Thái Lan*, Báo cáo tổng hợp đề tài cấp Bộ, Đại học Mở TP. Hồ Chí Minh.
4. Trịnh Diệu Thìn, Thanyathip Sripana (2006), *Việt kiều Thái Lan trong mối quan hệ Việt Nam - Thái Lan*, Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội.
5. Nguyễn Văn Vinh (2010), *Việt kiều ở Lào, Thái Lan với các phong trào cứu quốc thế kỷ XX*, Nxb. Lao Động, Hà Nội.
6. Phan Thị Hồng Xuân (2014), “Truyền thống yêu nước của người Việt Nam ở Thái Lan trong giai đoạn hiện nay”, trong: *Nhân học & Cuộc sống*, Số 01, Hội Dân tộc học và Nhân học TP. Hồ Chí Minh, Nxb. Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh.